

(Нови Репортер, 13. 10. 2010)

Иако је у већини земаља у свијету са вишестраначким системом уобичајено да предизборне кампање буду обиљежене истраживањима јавног мњења, то се није догодило у Републици Српској и Босни и Херцеговини уочи изјашњавања грађана 3. октобра, уколико се не рачунају двије потпуно промашене и депласиране «анкете» које је урадио београдски «Стратеџик маркетинг», једном за потребе НДИ, а други пут «самостално». У разговору за «Нови Репортер», директор агенције «Приме Цоммуниџационс» Драган Мочевећ објашњава због чега се њима, као водећим овдашњим професионалцима у том послу, са канцеларијама у Бањалуци и Сарајеву, овог пута нико није обратио за драгоцене услуге: «'Приме' је у протеклих осам година показао да никада никоме нећемо дозволити да манипулише нашим истраживањима. С обзиром на то да сви знају да с нама не могу мијењати ни зарезе, ни проценте, као и због тога што сви у странкама и међународним организацијама знају да од мене никада неће добити 10 или 20 процената новца натраг у готовини, нису нас ни звали. С друге стране, јасно и гласно сам крајем прошле године поручио да никоме нећемо радити кампању ни по коју цијену, тако да сам мирно пратио шта се дешава и апсолутно сам сретан због такве одлуке.» Међутим, Мочевећ је, у стручном смислу, био присутан на Интернету. Размишљања о посљедњим изборима и кампањи записао је на <http://blog.pri.me.ba>, а скоро све његове процјене су се обистиниле.

Мочевећ не дијели увјерење низа политичких и медијских актера у РС и БиХ да је протекла кампања била нарочито жестока: «Ово не само да није била најпрљавија кампања, него је вјероватно била најмирнија и најкоректнија. На предизборним скуповима политичари јесу изговарали тешке ријечи о конкурентима, али, та тензија није се преносила на њихова медијска суочавања, која гледа много већи број људи. Као изузетак, поменуо бих то да се у Бањалуци, а могуће и у остатку РС, непосредно уочи избора појавио један негативан промотивни материјал о Младену Иванићу. У исто вријеме, опозиција је направила материјал о кандидатима СНСД-а који заиста можемо назвати фашистичким. Јер, уколико на летку напишеш да су нечије жене Хрватице и муслиманке, то је играње на најгоре пориве. То је једини моменат у овој кампањи којег ће се вјероватно застидити и његови аутори. Мислим да би било добро да јавност сазна ко стоји иза тог материјала. Све остало било је у домену уобичајеног. Таква кампања, најблажа до сада, показала је другу димензију - да се потврдило да су грађани уморни од избора. На изборе излази слична структура страначки определијељених, а међу апстинентима остаје истих 45 одсто. Пошто је излазност била готово идентична као и на

Пише: Драган Мочевић
понедељак, 11 октобар 2010 17:44

изборима 2006. и 2008. то је дефинитивно показало да нису уродиле плодом бројне кампање, које су финансирале међународне организације у БиХ. Фактор који је спречио да излазност буде још мања јесте појава пет – шест нових партија на политичкој сцени РС, углавном са лидерима који су познати од раније. Они су мотивисали више од 50.000 људи који су гласали за Чавића, Калинића, Крсту Јандрића, Крсмановића, Нашу странку и напредњаке. То је кључни допринос оваквој излазности, а не кампање које сам поменуо.»

Нови Репортер: У коликој мјери је финансијски аспект утицао на изборне резултате власти и опозиције у Републици Српској?

Мочевић: Тај фактор готово да уопште није утицао на ове изборе. Власт је, као што је и свака власт радила прије, користила ресурсе који јој се налазе на располагању – од службених аутомобила до одличних односа са медијима. С друге стране, опозиција треба да истражи и сазна ко су лопови у њеним редовима. Јер, одређене опозиционе партије у протекле три године добиле су из буџета по два, три или четири милиона марака. Гдје су нестале те паре, ако је тачно да сада нису имали довољно средстава за кампању? Очигледно је да поједине странке стално причају о криминалу и корупцији унутар владајуће коалиције, а у сопственим редовима односе се на исти начин према новцу. Ни код њих нема тендера, праве се директне погодбе, бирају се понуђачи по рођачким и кумовским линијама, не постоје транспарентни извјештаји о томе, плате запослених у тим странкама натпросјечно су високе у односу на примања грађана. Иако би генерални секретари и остали функционери у тим странкама сада требало да буду смијењени због лошег резултата, ништа се неће десити. Према мојој процјени, опозиција је са средствима од једног до два милиона марака без проблема могла да направи фантастичну кампању којом би побједила Додика и његове коалиционе партнере. Они то нису знали да направе и ту је поента. Нису чак користили ни потенцијале Интернета, који је бесплатан.

Да ли су у међународним организацијама знали шта раде, када је ријеч о кампањи у РС?

Они су уложили велики новац, како јавно, тако и кроз финансирање скривених пројеката. Када кажем - јавно, мислим на то да су најзначајније међународне организације у БиХ, попут НДИ и фондација «Фридрих Еберт» и «Конрад Аденауер», у протекле двије године организовале десетине семинара са бројним предавачима из Европе и регије, с циљем да обуче њихове фаворите како да воде кампању. То је било посебно интензивно током посљедњих осам – девет мјесеци у случају НДИ, кроз чију обуку су

пролазили активисти Партије демократског прогреса, Демократске партије, Нове социјалистичке партије и Наше странке. Ако погледамо резултате избора, можемо да кажемо да је само Драган Чавић, односно, ДП, то паметно искористио и обучио одређени број сопствених људи да квалитетно реализују кампању. При томе, не мислим да је Демократска партија имала статус миљеника, већ да је интелигентно употребила те едукативне ресурсе и у комбинацији са Чавићевом препознатљивошћу у РС у посљедњих 13 година направила веома солидан резултат. «Фридрих Еберт» је радио и са СНСД-ом и са другима, «Конрад Аденауер» такође. Али, веома битно је поменути да је УСАИД огроман новац, а ради се више милиона марака, дао Центру цивилних иницијатива, који је био задужен да та средства касније распореди подобним опозиционим медијима и невладиним организацијама. Онда су се десили промашаји, а сада их дефинитивно можемо тако назвати, јер нису остварили циљ, иако сам их ја назвао промашајима прије два мјесеца. Говорим о «Притиску», о кампањама Центра за хуману политику, као и о неким другим кампањама, за које се ни данас не зна ко стоји иза њих, попут «Народне канцеларије» и кампање «Леват». Уствари, сви ми знамо да су то кампање које су требале да директно допринесу бољем резултату Наше странке и Нове социјалистичке партије у РС.

Колико је у тим кампањама било непознавања менталитета средине и механичког копирања искустава из других земаља?

Не превише. Ту се поставља питање нетранспарентности додјелљивања и трошења тог новца. Ми морамо да знамо да у Сарајеву, у утицајним међународним организацијама и амбасадама, сједе људи који одлучују гдје ће се распоредити та средства. Они су испреплетени са различитим невладиним организацијама и већ десет година једни другим дилују новац без икаквих резултата. Сада је свима потпуно јасно да је међународна заједница жељела промјене у БиХ - да се ријеша Милорада Додика, СНСД-а и неких других странака, односно, да умањи њихов значај. Када бисмо анализирали колико је новца потрошено у овој деценији на тај начин, сигуран сам да бисмо дошли до износа већег од 40 милиона, па чак и 50 милиона марака, а сада видимо да нису успјели. Током посљедње двије године потрошено је више од пет милиона марака на упумпавање у различите невладине организације. Значи, амбасаде САД и најважнијих земаља ЕУ у Сарајеву, као и представништва Европске комисије и водећих међународних организација, чврсто су повезани са невладиним сектором, а систем нетранспарентности и корупције у том дијелу развијен је до те мјере да су ови који краду по нашим државним институцијама мали мишеви за њих. Они су то довели до перверзије, до савршенства, јер имају механизам да све то прикажу као уредно функционисање. Сада се показало да су спискали огроман новац и ни они никоме неће одговарати. Вријеме је да нам НДИ, «Фридрих Еберт», «Конрад Аденауер», америчка амбасада, УСАИД и ЦЦИ кажу кога су и с колико новца финансирани у овој кампањи и припремама за изборе. Све док то не ураде, грађани РС и БиХ неће им вјеровати и поново ће гласати и за Милорада Додика и за Бакира Изетбеговића и за све друге за које су гласали.

Кампању СНСД-а, између осталог, обиљежило је одсуство Милорада Додика из телевизијских суочавања са противкандидатима у трци за функцију предсједника РС. Како оцјењујете такву одлуку?

Додик је у овој кампањи направио пар веома паметних потеза, од тога да не иде у дуел с противкандидатом, до тога да су у јавност врло често излазили различити спинови. При томе мислим на најаве да ће се у случају слабијег резултата правити коалиција са СДС-ом, да је то извјесно. Исто тако, веома је мудро, иако је првобитно оцјењивано као грешка, то што Додик није излазио с именом будућег премијера, мада је као неко ко је био потпуно сигуран у сопствену побједу морао да зна коме ће повјерити мандат. Међутим, знајући да су сва потенцијална имена, која су била у оптицају, могла да изазову нове контроверзе, он је интелигентно прећутао тај податак. Кључно је то што се Додик није трудио да одговара на оптужбе опозиције у вези с неким, назовимо их тако, неуспјешним пројектима власти. Да је одговарао, отварао би нова питања и улазило би се дубље у ту проблематику, тако да је он заиста вјешто извео тих неколико предизборних потеза.

Да ли је Милорад Додик константно имао предност над Огњеном Тадићем у предизборном периоду?

У јуну 2009. СНСД и Додик имали су 70 процената подршке одређених гласача, а тај рејтинг са сваким кварталом падао је за око 10 одсто, тако да се у априлу 2010. први пут спустио на 35 одсто. Са одређеном обрадом, такав ниво може да се подигне на 42 до 43 одсто. У тој ситуацији, могло се сматрати да двије трећине грађана нису биле спремне да подрже његову власт, односно, Додика као предсједника РС. Огњен Тадић и Младен Иванић имали су много веће шансе за побједу у априлу ове године него Додик.

Када долази до преокрета?

Оног тренутка када актуелно руководство СДС-а, које иза себе има неколико пораза на изборима, одлучује да ће и ову кампању радити на начин на који су радили, односно, аматерски. Све је учињено супротно од оног што је требало да се ради у кампањи за Огњена Тадића. Уствари, ништа није учињено, јер они нису имали креативно рјешење за билборд до три дана уочи изборне кампање. Завршили су кампању без ТВ спота за

предсједничког кандидата. Кључне ствари су то да коалиција «Заједно за Српску» није имала заједнички изборни штаб, нити усаглашене наступе, а о програму да не говорим. СДС, ПДП и СРС у кампањи нису имали никаквих додира. У актуелном изборном резултату треба анализирати неколико параметара. Тадић је добио око 215.000 гласова. То је отприлике исто што су он и Иванић заједно добили 2007. против Рајка Кузмановића, јер су тада имали 210.000 гласова. Значи, Додик је требао мотивисати много већи број људи да гласају. Ово су били избори на којима су се људи определијели за Додика и против Додика, а не избори за СНСД или СДС. Спознаја те чињенице била је једини начин да се Додик побједи. У том контексту, опозиција је имала тотално промашену кампању и довела себе у много гору позицију, тиме што су доживјели пораз у Добоју и Бијељини. Видјећемо ко ће у руководству СДС-а понудити оставке због пораза у својим градовима или изборним јединицама. Или ће се опет тражити нови унутрашњи непријатељи и нови кривци за пораз. Сада се у СДС-у размишља о коалицији са СНСД-ом, а гласачи СДС-а дали су им глас искључиво зато што су против СНСД-а, па ће бити занимљиво чути објашњење зашто се одједном «плоча» окренула, а СНСД постао пожељан партнер.

Шта закључујете уколико посматрате изборне резултате РС кроз локалну призму?

Опозиција често има навику да каже да је власт Милорада Додика «режим». У вези с тим можемо се слагати или не слагати, али, уколико употребимо тај термин, режим се не може побједити у директном обрачуна, већ тако што ћеш му постепено узимати мале полуге власти. Конкретно, ДОС никада не би савладао Милошевића да прије тога није освојио Београд, Ниш и Нови Сад. Тек када су годинама имали власт у великим градовима, успјели су да смогну снагу да на нивоу цијеле Србије побједи Милошевића. Не желим да повлачим паралелу, али, морам да кажем – док опозиција не буде владала Бањалучком, неће владати Републиком Српском. Ако не сачувају Бијељину, Добој и Источно Сарајево, гдје су сада на власти, и не дођу у позицију да се боре да имају већину у највећем граду РС, онда овој опозицији слиједи тотални ремонт. У том случају, не треба да рачунају да ће ни до 2018. освојити власт на републичком нивоу.

Због чега опозициона синергија није била довољна ни да Младен Иванић побједи Небојшу Радмановића у готово изједначеном дуелу за функцију српског члана Предсједништва БиХ?

Иако читава прича о резултатима на том нивоу у моменту док разговарамо још није готова, због великог броја неважећих листића и пребројавања гласова поштом и у одсуству, треба рећи да је Младен Иванић имао велику шансу. Међутим, опет ћу се

вратити на кључну ствар – сукоби у опозицији, које је највећим дијелом генерисао СДС, довели су до пораза како Иванића, тако и Тадића и цијеле те опозиционе коалиције. Мислим, прије свега, на личну нетрпељивост коју је Босић исказао према Чавићу, сукоб са Калинићем, као и на непостојање званичног договора да челници Нове социјалистичке партије, Наше странке и Српске напредне странке јасно и гласно кажу да стоје иза кандидатура Иванића и Тадића. Све док буде пет противкандидата, владаће СНСД. Или, док се не промјене изборна правила, па се уведе други круг, јер би тада Тадић и Иванић побједили Додика и Радмановића. Свакако, тешко је повјеровати у толики број неважећих листића, али, главни узоци пораза г. Иванића леже у нераду опозиције и у сукобима које је СДС стварао у опозицији. Умјесто да се опозиција ујединила у јединствен фронт, они су наступали као неколико слободних стријелаца, са пар заједничких наступа тек у финишу кампање, што је било недовољно и касно. Осим тога, СНСД је током претходних година развио јаку страначку инфраструктуру, са више од три хиљаде мјесних одбора, што је посебно дошло до изражаја у примјени кампање «сигуран глас», која је резултирала великом излазношћу у посљедња четири сата гласања, што је на крају пресудило у корист Радмановића.

Како гледате на тезу да је опозиција уложила велики труд у ову кампању, али да то није било медијски вредновано на адекватан начин?

Прво, ко губи, има право да се љути. Друго, тачно је да медији у РС, уз два-три изузетка, нису дали одговарајућу пажњу животним темама и проблемима. Испада да у посљедње двије године код нас није постојала ниједна афера. И треће, најважније, опозиција је и под потпуном медијском блокадом могла да обиђе по десет пута сваког човјека, свако домаћинство и свако село у РС. Међутим, они су се мјесец дана уочи избора сјетили да објасне грађанима шта желе, умјесто да то раде у протекле четири године. Ми смо у јуну 2009. радили истраживање за неке опозиционе странке. Иако су уредно платили то истраживање, поједини опозициони лидери сакрили су то истраживање од властитих партија и никоме га нису показали. Када сам им презентовао те резултате, рекао сам - људи не познају ваш програм, морате им објаснити шта предлагате. Сложили су се с тим, али, ништа нису предузели. Да су кренули у кампању годину и по, а не мјесец дана прије избора, тада им за пораз не би био крив ни Милорад Додик, ни медији, ни неважећи листићи.

У једној анализи на вашем блогу, нагласили сте да опозиција у предизборној кампањи мора да прецизира кога намјерава да постави на најважнија министарска и директорска мјеста у РС. Садржи ли та теза отежавајуће околности?

Не. То је био кључ за изборну побједу. Грађани РС преварени су до сада неколико пута. Ти даш глас некој странци, а она доведе неког тоталног анонимуса на власт. У томе се посебно истакао ПДП, па ти даш глас Партији демократског прогреса и Младену Иванићу, а онда ти Иванић извуче из Добоја Драгана Микеревића, који постане мултимиллионер, приватизује све што хоће, попује станове и локале и онда се још ишчлани из странке. Доведе ти из Рогатице Зорана Ђерића, који је и на прошлим и на овим изборима био носилац листе у Источном Сарајеву, иако човјек већ 12 година живи у Бањалуци, што показује елементарно непоштовање гласача те регије. На митингу, 21. септембра, Ђерић говори: «Ми морамо зауставити младе да не иду из Рогатице», а он је довео своју дјецу да живе заједно с њим у Бањалуци, гдје имају разне образовне, културне и спортске садржаје. Врати се у Рогатицу, живи у Рогатици, па се бори за права дјетета. Па нам је ПДП довео и Драгана Шолају из Фоче. Никада прије нисмо чули за њега, али, човјек је био министар у два мандата и у међувремену приватизовао разне компаније. Зато је СНСД из Требиња са листе избацио Перицу Рајчевића. Не можеш бити у Бањалуци, а бити носилац листе у Херцеговини. Људи више неће да гласају ни за ПДП, ни за СНСД, ни за СДС, ако не знају каква ће бити њихова персонална рјешења послје избора.

А шта ако знају, а не допадају им се?

Ту је поента. Већ у јуну требали су да изађу у јавност са листом на којој ће, рецимо, премијер бити Младен Босић или Мићо Мићић, министар финансија нпр. Светлана Ценић или неко друго име, министар полиције Миланко Михајлица. Тада су могли да обзнане и кога намјеравају да поставе на функције специјалног тужиоца, директора Инвестиционо-развојне банке, као и на водећа мјеста у великим системима попут Електропривреде, Жељезница и Пошта РС, за које опозиција тврди да лоше раде. Онда би медији, који су под јаким утицајем власти, изрешетали те кандидате, па би им извукли све афере и опозиција би била у могућности да сама прочисти ту листу до октобра. Али, они то нису урадили, нити су понудили било какав конкретан програм, укључујући и јавни сектор, који сам поменуо. Нико из опозиције није се озбиљно бавио нашим највећим проблемом – вишком администрације и превисоким платама у јавном сектору. Зашто? Зато што нису хтјели да сами укидају привилегије за које су се надали да их чекају.

Када је ријеч о странкама средње снаге у РС, како тумачите двије релативно изненађујуће чиненице – превагу социјалиста Петра Ђокића над Новом социјалистичком партијом Здравка Крсмановића и одређени успон Шешељевих радикала под вођством Мирка Благојевића у односу на СРС Миланка Михајлице?

Превагу Петру Ђокићу донијела је Партија уједињених пензионера, као тотална непознаница, које нико није имао у истраживањима. Та коалиција појавила се два мјесеца уочи избора и привукла солидан број припадника старије популације. Треба знати да су пензионери углавном лијево оријентисани, некада су у већини били и чланови Савеза комуниста. Такође, вјероватно је и перцепција успјеха коалиције СПС - ПУПС у Србији утицала на њих да дају повјерење сличном савезу у РС, тако да сматрам да су пензионери у резултату Петра Ђокића партиципирали и до 70 одсто. У случају радикалског бирачког тијела, прави побједник није ни Михајлица, ни Благојевић, нити напредњаци. Тај профил бирача се, с једне стране, мало уморио, а с друге стране њихов неприкосновени лидер у посљедње двије године постао је Додик. У раном постдејтонском периоду, људи нису гласали за радикале због неких четничких увјерења, већ зато што је у одређеним фазама њихова реторика била најоштрија када је у питању одбрана интереса РС. Сада имате ситуацију да ту реторику, али и заиста конкретне потезе у контексту одбране РС прави Додик. Због тога је за једног радикалског гласача сада потпуно прихватљиво да гласа за Додика, јер је за ту врсту бирача од некакве идеологије важније то да РС буде самостална у што већој мјери. Значи, радикалски гласови нису се пресипали, већ их је покупио Додик, као што је привукао и добар дио ранијих гласача СДС-а, који су за ту странку гласали из сличних убјеђења.

Да ли је и за вас било неочекивано то што је Бакир Изетбеговић изабран за бошњачког члана Предсједништва БиХ, поред фаворизованог Хариса Силајџића?

Мало је незахвално да се послјије свега правим паметан, али, још у априлу ове године на више мјеста у Сарајеву рекао сам да је Бакир Изетбеговић једини представник СДА који има харизму и рејтинг да постане члан Предсједништва БиХ. За његов успјех, била је пресудна једна од доминантних особина муслиманског народа у БиХ. То је та патријархална црта, традиционалност и конзервативизам. У том контексту, Бакир Изетбеговић је, прије свега, третиран као син Алије Изетбеговића. Као грађанин, мислим и надам се да ће избор Бакира Изетбеговића мало смирити страсти у БиХ, да ћемо избјећи тензије које су се дешавале и када треба и када не треба. Осим тога, очекујем да ће он у наредне двије до четири године у великој мјери настојати да Странци демократске акције врати позицију најјаче бошњачке партије.

Може ли успјети у томе, ако се има у виду велики успон СДП-а Златка Лагумџије и Жељка Комшића на посљедним изборима на простору Федерације БиХ?

Ово је велики повратак СДП-а на политичку сцену БиХ. Небитно је да ли ће они бити дио власти или неће, али, очито је да се та странка опоравила, након једног разочарења које

Опозицији у РС неопходан је ремонт

Пише: Драган Мочевић

понедељак, 11 октобар 2010 17:44

је владало међу грађанима Федерације и неуспјеха који је доживјела влада Алијансе за помјене, са СДП-ом у језгру, на почетку ове деценије. Да ли су грађани то заборавили или је СДП понудио нове људе, ја то не знам. Али, прије четири године Комшић је постао члан Предсједништва БиХ са 106.000, а сада је имао 315.000 гласова. Наравно, то може бити Пирова побједа, као у случају напредњака у Србији, чији лидер увијек има 35 одсто гласова, али никада није на власти. На сличан начин, СДП може да се суочи са таквим проблемом, чије је рјешење неизвјесно, односно, да у овом периоду постане непожељан партнер свима осим, евентуално, СДА. Значи, Додик неће с њима ни по коју цијену, неће ни ХДЗ, па се поставља питање с ким би они формирали власт.

(разговор водио: **Саша Бижих**)